

TÜRK EDEBİYATI'NDA SECI' VE GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ ÖRNEĞİ

Süleyman SOLMAZ¹

Muhterem SAYGIN²

ÖZET

İfade, kişinin kendisini karşısındakine anlatmasıdır. İnsan; duygu, düşünce istek ve hayallerini farklı şekillerde anlatabilir. Yazı ve söz, insanın kullandığı iletişim araçlarından. Yazılı iletişim ise iki şekilde gerçekleştirilebilir: Şiir ve nesir.

İnsanoğlu duygularını, daha çok şiirle ifade ederken düşüncelerini ise nesir (düzyazı) ile anlatmaktadır. Şiir; ifadeyi daha etkili ve estetik bir şekilde aktarabilmek için kafiye, redif gibi ahenk unsurlarından faydalanmaktadır. Nesir (düzyazı) ise ifadenin etkisini arttırmak ve ifadeye güzellik katmak için, bir nevi nesirdeki kafiye diyebileceğimiz, seci gibi ahenk unsurlarını kullanmaktadır. Bu çalışmamızda; düzyazının kafiyesinin (seci); Türk edebiyatındaki gelişimini, Türk edebiyatının farklı dönemlerine ait metinler üzerinden örneklendirmeler yaparak açıklamayı hedefledik. Bu maksatla; Orhun Abideleri, Divanu Lügati't-Türk, Dede Korkut Kitabı ve Gülşen-i Şu'arâ'yı inceledik.

Makalemizde; Türk edebiyatında nesrin en önemli ahenk unsurlarından olan secinin tanımı, seci üzerine yapılan belli başlı tasnifler ve seci türleri, secinin kaynağı, secinin nesre kattığı estetik hususiyetler, Ahdi'nin Gülşen-i Şu'arâ adlı tezkiresinin giriş kısmındaki seci kullanımı ile ilgili örnekler ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Seci, nesir, belâgât, Gülşen-i Şu'arâ.

THE EXAMPLE OF SECI' VE GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ IN TURKISH LITERATURE

ABSTRACT

The expression is that a person tells about himself/herself to another person. The person can tell his/her feeling, idea, desire and dreams in the different ways. The writing and spoken words are one of the communication tools that the people use them. The written communication can be made in two ways; Poetry and prose.

While the people express their feeling mostly with the poetry, they tell their ideas in the prose. The poetry use the harmony factors such as the rhyme and the repeated voice in order to give the expression in more effective and esthetic way. On the other hand, the prose uses the harmony factors such as the internal rhyme that we can say it as a rhyme in the prose in order to increase the impact of expression and to add beauty to the expression. In our study; we aimed to explain the development of prose's rhyme (internal rhyme) in Turkish Literature with the samplings through the texts belonging to the different periods Turkish literature. In this purpose, we reviewed the works in the name of Orhun Abideleri, Divanu Lügati't Türk, Dede Korkut and Ahdi'nin Gülşen-i Şu'ara.

In our article, the description of internal rhyme which is one of the most important harmony factors in a prose in Turkish literature, the major dissections which are made on the internal rhyme and the internal rhyme types, the source of internal rhyme, the esthetical specialities that the internal rhyme adds to the prose, the samples related to the use of internal rhyme in the introduction of Ahdi's collection of biographies in the name of Gülşen-i Şu'ara.

Key words: internal rhyme, classical Ottoman prose, rhetoric, Gülşen-i Şu'arâ.

¹Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ssolmaz@pau.edu.tr.

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, muhteremsaygn213@gmail.com.

GİRİŞ

A- Seci'nin Tanımı:

Sözlüklerde; genellikle, güvercin, kumru ve benzeri kuşların sonlarda aynı ses ögesini tekrar ederek ötmesi, dişi devenin tek düze ve uzun sesler çıkararak inlemesi, iki şeyin birbirine denk ve benzer hale gelmesi manalarına gelir.

Ahmed Cevdet Paşa; seciyi, "Fasılaların bir harf üzerine muvâfik olmalarıdır. Nesirde seci', nazımda kâfiye gibidir." (Kürkçüoğlu 1973: 131) diyerek açıklıyor.

"Nazariyât-ı Edebiye" adlı eserinde Reşit; seci' ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanır: "Nesr-i muhayyel denilen tarz-ı tahrir ki nesrin nazma en yakın olan şeklidir. Seci' için daha müsait bir vadedir. Burada seci adeta bir nevi kafiye hizmetini görüyor." (Külekçi 2003:244) demıştır.

Recaizâde Mahmud Ekrem ise "Seci' itlak olunan şey, nesre mahsus olarak terkîb ve ibârelerde veya kelâmın fasılalarında yahud birbirine atfedilmiş ve ekseriyâ bir lâfza bağlanmış olan cümle ve fıkraların sonlarındaki kelimelerin harf sonları ve harekât ve sekenâtça bir bulunmaktan ibarettir. Evvelki sûrette bulunan esc'a "sec'-i mutlak", ikincisine "sec'-i mukayyed" ve yâhut "sec'-i rabtî" deriz." (Kürkçüoğlu 1973: 131) sözleriyle tanımını ve tasnifini yapar.

Hâsılı, seciyi: "Nesirde birbirine bağlaçlarla bağlanan cümlelerin, yan cümlelerin ya da art arda gelen cümlelerin sonlarındaki ses benzerliğidir." şeklinde tanımlayabiliriz.

B- Tasnifi ve Türleri:

Recaizâde Mahmud Ekrem seciyi; seci'-i mutlak ve seci'-i mukayyed (seci'-i rabtî) olmak üzere ikiye ayırır. Yukarıda bu türlerin tanımı verildiği için tekrara düşmemek adına Recaizâde Mahmud Ekrem'in yaptığı seci'-i mutlak ve seci'-i mukayyed (seci'-i rabtî) tanımlarını buraya yeniden almadık.

Seci' türleri ile ilgili,"Klasik Dönem Osmanlı Nesri " adlı eserde yapısına göre seci; seci'-i mutarraf, seci'-i mütevâzî, seci'-i murassa', seci'-i mütevâzin olmak üzere dört gruba ayrılmıştır: (Okuyucu vd. 2011:24)

Seci'-i mutarraf: Secili kelimelerin; ses benzerliği bakımından aynı fakat vezin bakımından farklı olduğu seci türüdür.

Seci'-i mütevâzî: Secili kelimelerin; vezin ve ses benzerliği bakımından aynı olduğu secidir.

Seci'-i murassa': Secili kelimeleri; vezin, ses benzerliği ve sayı bakımından aynı olan seci türüdür.

Seci'-i mütevâzin: Secili kelimelerin sadece vezin bakımından ortak olduğu ses benzerliğinin olmadığı seci çeşididir.

Aynı eserde; yer ve işlevine göre seci türleri: Seci'-i mutlak, seci'-i mukayyed veya seci'-i rabtî, sec'-ender-sec' (Okuyucu- Kartal- Köksal 2011: 24) olmak üzere üç gruba ayrılmıştır:

1-Seci'-i mutlak: Secili kelimeler arasında dilbilgisi ve anlam bakımından herhangi bir bağın bulunmadığı seci türüdür.

2- Seci'-i mukayyed:Secili kelimelerin dilbilgisi ve anlam yönünden birbirine bağlı olduğu seci çeşididir.

3- Sec'-ender-sec': Secili iki kelimenin arasına secili başka ifadelerin girdiği seci türüdür.

Redif alışlarına göre iseseci'-i mefrûk (sec'-i müreddef) , seci'-i gayr-ı mefruk (seci'-i gayr-ı müreddef) (Okuyucu-Kartal- Köksal 2011:24) olarak tasnif edilmiştir:

1-Seci'-i mefrûk (seci'-i müreddef) : Seciyi oluşturan kelimeler arasında aynı zamanda redif varsa bu seci türüne seci'-i mefrûk (seci'-i müreddef) denir.

2- Seci'-i gayr-ı mefruk (seci'-i gayr-ı müreddef) :Seciyi oluşturan kelimeler arasında redif yoksa bu seci türüne ise seci'-i gayr-ı mefruk (seci'-i gayr-ı müreddef) denir.

Makalemizde,Orhun Abideleri, Divanü Lügati't- Türk, Dede Kokut Kitabı ve Ahd'nin Gülşen-i Şu'arâ adlı eserinin giriş kısmındaki seci' örneklerini incelerken bu tasnifi esas aldık.

C- Kaynağı:

İslamiyet'in kabulü; Türklerin kültürünü, yaşam biçimini ve edebiyatını doğrudan etkilemiştir. Bu bakımdan Türk nesrinin en önemli ahenk unsurlarından olan secinin kaynağını, Kur'an-ı Kerim'de arayabiliriz. Fakat İslamiyet öncesindeki Arap edebiyatında da seci vardır: "Seci terimi Câhiliye Dönemin'den beri bilinmekte olup günümüze kadar anlam değişikliğine uğramamıştır. Lafızları güzelleştirmeye yönelik edebî sanatlardan olan seci üslûbu Câhiliye ve Erken İslâm devirlerinde özellikle hitabet, vasiyet, hikmetli sözler ve dokunaklı öğütler (hikemiyât, mevâiz) , zarif sözler (nevâdir) vb. edebî türlerin vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. " (Durmuş 2009:273)

İslamiyet'in kabulü;Türk edebiyatında secinin kullanımı noktasında kaynak olmaktan ziyade,secinin yaygınlaşmasını sağlamıştır. " Edebiyatımızda secili yazmaya olan ilgi ve merakın oluşmasında secinin ilk ve en güzel örneklerinin Kur'an-ı Kerim'de bulunduğu dair inancın etkili olduğuna şüphe yoktur." (Okuyucu, Kartal, Köksal 2011: 24) "... Sûrat al-Rahmân, Sûrat al-Kamar vb. gibi birtakım sureler baştan başasecili olduğu gibi, içinde seci bulunmayan hiçbir sure yoktur. Esasen edebiyat nazariyecileri de misallerin çoğunu Kur'an'dan almışlardır." (Ateş 1966: 307-311)

Özellikle; ayet sonlarının benzer seslerle bitmesi, "Osmanlı döneminde yazılan retoriğe dair eserlerin bazılarında örneklerin Kur'an'dan verilmesi" (Okuyucu, Kartal, Köksal 2011: 21) , başarılı bir secinin en önemli şartlarından olan önceki fasılanın, sonraki fasılanın anlamını açıklama ya da pekiştirme hususiyetinin Kur'an-ı Kerimdeki en çok kullanılan üslup özelliklerinden olması, secinin edebi eserlerin yanı sıra dinî-tasavvufî eserler, tarih, toplumbilim, seyahatname, hukuk vb. eserlerde de yaygın şekilde kullanımına imkân tanımıştır.

Batılılaşma süreciyle beraber, Osmanlı toplumunun yeni bir kültür iklimine yönelmeye başlaması, Batı kaynaklı edebiyat teorileri ve retorik anlayışının da tesiri ile aydınlarımız; klasik Osmanlı edebiyatında var olan belagat anlayışını yeniden değerlendirme gereği duymuşlardır. Aydınlarımızın bu noktada seciye bakışı değişmiştir.

Secinin kaynağını değerlendirmek maksadıyla; İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı'nda Orhun Yazıtları, Divanü Lügat-it-Türk ve Dede Korkut Kitabı'ndan seci örneklerini incelemek gerektiğine inanmaktayız. Bu sebeple, bu eserlerde cümle sonlarındaki ve cümle içindeki ses benzerliklerini değerlendireceğiz.

Muharrem Ergin'in "Türk edebiyatının ilk şaheseri, Türk hitabet sanatının erişilmez şaheseri." (Ergin 2003: XIV) diyerek Türk edebiyatı için önemini ve mahiyetini ortaya koyduğu Orhun Abideleri'nde; belki de o dönemin nesir dilinde estetik bir hususiyet olarak veya şiirdeki ahengi nesir diline aktarmakya da nesrin akılda kalmasını, ezberlenmesini sağlamak maksadıyla art arda gelen cümlelerin benzer seslerle bittiğine pek çok kez şahit oluyoruz:

1 Orhun Abidelerinde Cümle Sonlarındaki Ses Benzerlikleri Tablosu

Orhun Abideleri'nde Secili İfadeler	Secilerin Türleri		
	Yapısına göre seciler	Yer ve işlevine göre seciler	Redif alışına göre seciler
"Angar adınçığ bark yaraturtum. İçin taşın adınçığ bediz urturtum." (Ona bambaşka türbe yaptırdım. İçine dışına bambaşka resim vurdurdum.) (Ergin 2003: 6)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
"Eçüm kağan olurupan Türk budunung yiçeitdi, igitti." (Amcam kağan oturarak Türk milletini tekrar tanzim etti, besledi.) (Ergin 2003: 14)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
"Özi yangıldı, kağanı ölti, budunu küng kul boldı." (Kendisi yanıldı, kağanı öldü, milleti cariye,	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk

kul oldu.) (Ergin 2003: 14)			
<p>“Bunca törüg kazganıp inim Kül Tigin özi anca kergek boldı. Kangım kağan uçdukda inim Kül Tigin yiti yaşda kaltı.”</p> <p>Bunca töreyi kazanıp küçük kardeşim Kül Tigin kendisi öylece vefat etti. Babam kağan uçtuğunda küçük kardeşim Kül Tigin yedi yaşında kaldı.) (Ergin 2003: 18)</p>	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
<p>ogçı sıgıtçı öngre kün togsıkdakı Bökli Çöllüg il Tabgaç Tüpüt Apar Purum Kırkız Üç Kurıkan Otuz Tatar Kitany Tatabı bunca budun kelipen sıgtamış, yoglamış.”</p> <p>asçı, ağlayıcı, doğuda gün doğusundan Bökli Çöllü halk, Çin, Tibet, Avar, Bizans, Kırgız, Üç Kurıkan, Otuz Tatar, Tatabı, bunca millet gelip ağlamış, yas tutmuş. Bilge Kağan Abidesi, doğu yüzü) (Ergin 2003: 34)</p>	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
<p>Men inilüğü bunca başlayu kazganmasar Türk budun ölteçi erti, yok boldaçı erti.”</p> <p>Ben küçük kardeşimle böyle başa geçip kazanmasam Türk milleti ölecekti, yok olacaktı.) (Ergin 2003:48)</p>	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
<p>“Bögü Kagan bangaru anca yıdımış. Apa Tarkangaru içre sab ıdımış.”</p> <p>Bögü Kağan bana böyle haber göndermiş. Apa Tarkan'a gizli haber göndermiş.) (Ergin 2003: 74)</p>	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatına ait sözlü ürünlerinin kaynağı olan Divanü Lügati't-Türk'te kelimelerin anlamları açıklandıktan sonra kelimenin cümle içindeki kullanımını göstermek için verilensav örneklerinin pek çoğu, seciye misal teşkil etmektedir. Ayrıca eserde Kaşgarlı Mahmut; seciyi, eserinin süsü olarak görmektedir: "Ben bu kitabı hikmet, seci', atalar sözü, şiir recez, nesir gibi şeylerle süsleyerek hece harfleri sırasınca tertip ettim. İrdemen onu yerinde bulsun, arayan sırasında arasın diye her kelimeyi yerli yerine koydum; derinliklerini alana çıkardım; katlıklarını yumuşattım." (Atalay 1985:5)

Eserden alınan aşağıdaki sav örneklerinde cümle sonlarındaki ses benzerlikleri tablo üzerinde gösterilmiştir.

Divanü Lügati't-Türk'te Cümle Sonlarındaki Ses Benzerlikleri Tablosu.

Divanü Lügat'i- Türk'te Secili İfadeler	Secilerin Türleri		
	Yapısına göre seciler	Yer ve işlevine göre seciler	Redif alışına göre seciler
Kara bulutığ yel açar, urunç bile el açar. (Kara bulutu yel, devlet kapısını rüşvet açar.) (Atalay 1985:409)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Kal? sawı kalmas, kagıl bağı yazılmas. (Yaşlı adamın sözü bırakılmaz kagıl bağı çözülmez) (Atalay 1985:409)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Alımçı arslan, berimçi sıçgan. (Alacaklı arslan, verecekli sıçan.) (Atalay 1985:409)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Karga karısın kim bilirkişı alasın kim tapar. (Karganın yaşlısını kim bilir, insanın yaşlısını kim anlar.) (Atalay 1985:425)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk

Tagıg ukrükün egmes.Tegnizni kaygukın büğmes. (Dağ kementle eğilmez. Deniz kayıkla kapanmaz. (Atalay 1985:100)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Karga kalı bilse munğın ol buz sukar.Awçı yaşıp tuzak taba menğge bakar. (Karga başına gelecek sıkıntıyı bilse gagasıyla buzu deler. Avcı saklandığında tuzaktaki yeme bakar.) (Atalay 1985:425)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Yer basrukı tag, budhun basrukı beg. (Yer baskısı dağ, insanların baskısı da beydir.) (Atalay 1985:466)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk

Fuat Köprülü; Dede Korkut Kitabı'nın Türk edebiyatı için önemini şu cümle ile ifade eder: "Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar." (Ergin 2105:7) Dede Korkut Kitabı'nı, bu kadar önemli kılan nedir? Şüphesiz, milli kimliğimizin her kelimesine nüfuz etmesi ve Dede Korkut Hikâyeleri'nin dilidir. Dede Korkut Hikâyeleri'nin dilinin bu kadar akıcı olmasında ise mensur bölümlerde külfetsiz ve yerinde kullanılan secilerin önemli bir payı vardır. Aşağıdaki tabloda eserdeki seci örnekleri ve seci türleri gösterilmiştir:

Dede Korkut Hikâyelerinde Cümle Sonlarındaki Ses Benzerlikleri Tablosu.			
Dede Korkut Hikâyelerinde Secili İfadeler	Secilerin Türleri		
	Yapısına göre seciler	Yer ve işlevine göre seciler	Redif alışına göre seciler
Ezelden yazılmasa kul başına kaza gelmez, ecel vakti ermeyince kimse ölmez. (Ergin 2015: 7)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Ölen adam dirilmez, çıkan can geri gelmez. (Ergin 2015: 14)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk

Lapa lapa karlar yağsa yaza kalmaz. Yapağılı yeşil çemen güze kalmaz. (Ergin 2015: 14)	Seci'-i mutarraff	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Birisi solduran soptur . Birisi dolduran toptur . (Ergin 2015: 14)	Seci'-i mutarraff	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
At ayağı çabuk, ozan dili çevik olur. (Ergin 2015: 16)	Seci'-i mutarraff	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
O kırk yiğit haset eylediler , birbirine söylediler . (Ergin 2015: 26)	Seci'-i mutarraff	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Kırk yoldaşım aman . Tanrının birliğine yoktur güman . (Ergin 2015: 34)	Seci'-i mutarraff	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Samur cübbesini üzerine aldı. Kazan'a karşı geldi. (Ergin 2015: 108)	Seci'-i mutarraff	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Yirmi dört boyunu okşayan Deli Dünder yetiştii. Onun ardınca bin kavim başları Düğer yetiştii. (Ergin 2015: 120)	Seci'-i mutarraff	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk

Orhun Abideleri, Divanü Lügati't-Türk, Dede Korkut Kitabı'ndaki seci örneklerini inceledikten sonra Türk toplumunun daha İslamiyet ile tanışmadan önce nesirde bir ahenk ve süs unsuru olarak seciye yer verdiğini gözlemledik. Bu itibarla, Türk edebiyatında secinin kaynağını, yine Türkçenin ilk mensur ürünlerinde bulduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Estetik hususiyetler:

Öncelikle, seciyi edebî eserin ait olduğu devrin estetik algısına göre değerlendirmek gerektiğini düşünüyoruz. Günümüzün estetik değerleri ile Orhun Abideleri, Divanü Lügati't Türk, Dede Korkut Hikâyelerini ve Gülşen-i Şu'arâ'yı değerlendirmek bizi yanlış ve isabetsiz sonuçlara ulaştırır.

Kendi döneminin estetik algısı ve estetik kabulleri içinde Orhun Abideleri, Divanü Lügati't Türk ve Dede Korkut Kitabı'nda secilerin yaygın kullanılması, Kaşgarlı Mahmut'un eserinde seciyi süs olarak telakki etmesi İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı'nda secinin nesirde estetik bir unsur olarak kabul edildiğini gösterir.

Şimdi de “İyi bir seci, nasıl olmalıdır?” sorusunun cevabını arayalım: Belagat kitaplarında anlam, genellikle bir güzele benzetilir. Biçim ise o güzelin, güzelliğine güzellik katan ziynet eşyası ve makyaj malzemesi olarak düşünülür. Nasıl ki makyajın ve ziynetin aşırısı kişide güzellikten ziyade komiklik hatta çirkinlik oluşturursa nesrin en önemli ahenk unsurlarından olan secinin de doğal olmayan, külfetli ve aşırı olanı nesrin ahengini, akıcılığını bozar.

Klasik Osmanlı nesrinde, önceki fasılının sonraki fasılının anlamını açıklayıcı veya pekiştirici mahiyette olması Kuran-ı Kerim’de sık rastlanan bir üslup özelliği olması estetik hususiyet olarak görülmüştür. Manaya hizmet etmeyen, bilakis mananın seciye feda edildiği seci örnekleri ise sebepsiz yere sözü uzatmak olarak düşünülmüştür: “Ancak birbirini izleyen iki seci cümlesinden ikincisi birinciyi pekiştirir ve anlamını daha çok açıklar nitelikteyse bu, itnâb çeşidi olarak belâğât bir güzellik sayılmıştır. Bu tür Kur’an’da çok rastlanan üslup özelliklerinden biridir. Fakat ikinci seci birinciye bir yarar sağlamayıp kuru tekrardan ibaretse gereksiz uzatma (tatvîl) olduğundan hoş karşılanmamıştır.” (Durmuş 2009:274)

Ayrıca secinin, kullanıldığı düzyazının üslubu ile de uyum içinde olması gerekir. Yani orta nesir üslubuyla yazılan bir metindeki secili kelimelerin kullanım sıklığı ile süslü ve ağıdalı nesir üslubunda kullanılan secili kelimelerin kullanım sıklığı bir değildir. Dolayısıyla, süslü ve ağıdalı nesir üslubunda seci yoğun olarak kullanılabilen ve secinin daha çok süslü ve ağıdalı nesre yakışacağı ifade edilmektedir.

Fasılaların uzunluğu bakımından ise secinin birbirine eşit ve kısa fıkraları makbul görülmüştür:“İbarelerin kısa olması, yani az sayıda kelimededen oluşmaları, secinin amacı olan ahengin daha etkili olmasını sağlar” (Saraç 2000: 227-228) Fasılaların ilk ya da ikinci kısmının diğerine göre daha uzun olması, ses benzerliğinin oluşturduğu ahengin diğer fasıla sonuna gelene kadar etkisini yitirmesine sebep olur.

Tanzimat dönemine gelindiğinde Osmanlı aydını yüzünü Batı’ya dönmüş,Batı edebiyatının da etkisiyle aydınlarımızın estetik algısı ve estetik kabulleri değişmiştir. Bu dönemde seci, nesirde estetik açıdan kabul görmemeye başlamıştır. Fakat dönemin aydınlarından Recaizâde Mahmut Ekrem, başarılı bir secide bulunması gereken şartları şu şekilde sıralar:“Doğal olması, çok kullanılmaktan kaçınılması, sayı ve tabiatı açısından secinin üslûpla uyum içinde olması, mukayyet secilerde cümle ve fıkraların değişmesine ve birinin diğerinden daha fazla kısa olmasına meydan verilmemesi, seci içinde seci (sec’-ender-sec’) nin iki dereceyi aşmaması. Ekrem, üslûbu adî, âli ve müzeyyen olarak üçe ayırdıktan sonra, seciye en uygun olanının müzeyyen üslûp olduğunu ifade eder.” (Yetiş 1996:315-316)

Sanatkârane (müzeyyen) bir üslupla yazılan bir eserde seci ve üslup ilişkisini ortaya koymak için Ahdî’nin Gülşen-i Şu’arâ adlı eserinin mukaddime bölümündeki seci örneklerini incelemekte fayda görüyoruz. Öncelikle, esere ve eserin üslubuna dair malumat verelim:

Ahdî’nin Tezkire-i Erbâb-ı Safa ya da kısaca Gülşen-i Şu’arâ adlı eseri bir mukaddime, dört bölüm ve bir hatimeden oluşur. ”Mukaddime ve hatimede yukarıda sanatkârane olarak adlandırılan nesrin özellikleri

görülmektedir. Bu bölümlerde müellif hüner gösterme peşindedir. Dil yer yer ağırlaşmakta; ikili, üçlü terkipler çok kullanılmaktadır. Secileri fazla kullanma gayreti de ayrıca dikkati çekmektedir.” (Solmaz 2009:15)

Ahdî'nin Gülşen-i Şu'arâ Tezkiresinin Giriş Kısımındaki Seci örnekleri Tablosu.

Gülşen-i Şu'arâ'da Secili İfadeler	Secilerin Türleri		
	Yapısına göre seciler	Yer ve işlevine göre seciler	Bedif alışına göre seciler
Şükr ü sipâs, hamd-i bî-kıyâs (Solmaz 2009:18)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
ol sâni-i bî-çûne, ol Hâdî-i râh-nümûna (Solmaz 2009:18)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
etm-i sahrâ-yı 'ademden mükevvenâtı nâ-bûd iken şehristân-ı vücuda getürdi, râh-ı Bismillâh ile râh-nümâ olup kâfile-i mevcûdâtı menzil-i maksûda irgürdi. (Solmaz 2009:18)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Tahmîd-i nâ-ma'dûd, mehâmid ü nâ-mahdûd (Solmaz 2009:18)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
envâr-ı kelâm-ı belâgat-meşhûn ve nazm-ı selâset-nümûnun (Solmaz 2009:19)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
ve minnet-i bî-'add ve sitâyîş-i bî-hadd (Solmaz 2009:19)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
mücellâ kıldı hoş edâ kıldı (Solmaz 2009:19)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Celbet-i celâl-i 'azîmete ve 'illet-i kemâl-i kudrete (Solmaz 2009:20)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
'aleyhi's-selatü ve's-selâm ve ikd-ı cevâhir-i merâmdur. (Solmaz 2009:20)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk

nesâyim-i reyâhîn-i senâ ve şemâyim-i du'â (Solmaz 2009:20)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Ol şâh-beyt-i dîvân-ı ıstîfâ ve matla'-ı kasîde-i mecmû'a-ı sıdk u safâ, mağta'-ı kitâb-ı mihr ü vefâ (Solmaz 2009:20)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
zebân-ı hâli fasâhat-beyân ile tûtî-i şekeristân-ı ene efsâh, e lisân-ı makâli 'uzûbet-i zebân ile bülbül-i gülistân ene emlâh (Solmaz 2009: 20)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
ve hezerân hedâyâ-yı berekât-âyât-ı Rabbânî ve kelâm-ı mecîd-i Subhânî ve etbâk-ı nûr-ı Yezdânî (Solmaz 2009: 21)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
sadr-nişîn-i suffice-i safâ ve gül-i hadîka-i vefâ ve kâfile-sâlâr-ı enbiyâ muğtedâ-yı aşfiyâ vü etkiyâdur (Solmaz 2009: 21)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Der-vasf-ı pâdişâh-ı sa'âdet-fercâm vehâmî-i ehl-i İslâm medde zillehû ilâ yevmi'l-kıyâm (Solmaz 2009: 22)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Sultân-ı kışver-küşâ-yı cihân ve Dârâ-yı din-ârây-ı zamân ve Hakan-ı âsmân-mekân ve şehensâh-ı felek-âşiyân ve âftâb-ı ehl-i imân ve mâhtâb-ı mülk-i İrân u Turân (Solmaz 2009: 22)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Müşteri-hil'at u'Utârit-rütbet-i Mirrih-heybet	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk

ve Keyvân-rif'at (Solmaz 2009: 22)			
a'nî 'ibâdullah üzre zill-ı Rahmân a'nî Hazret-i Sultân Süleymân Hân, ibni Sultân Selîm Hân, ibni Sultân Bâyezîd Hân (Solmaz 2009: 22))	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
ibni Mehemed Hân-ı Gâzî 'adl ü 'adâletle cümle'nün ser-efrâzı (Solmaz 2009: 23)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
âvân-ı devletinde ve eyyâm-ı sa'âdetinde (Solmaz 2009: 24)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
âsûde-âhâl ve müferrihü'l-bâl olmuşdur. (Solmaz 2009: 24)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Der medh-i şâh-zâde-i nîk-baht, ve vâris-i tâc ü taht (Solmaz 2009: 24)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
iradet-i tevîk-i Rabbânî, ve meşîyyet-i te'yidât-ı Yezdânî (Solmaz 2009: 24)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Ve heran mürebbi-i fuzalâ ve melce'-i sulehâ ve kehf-i şu'arâ ve me'vâ-yı zurafâ vü nüdemâ ve melâz-ı gurebâ (Solmaz 2009: 24)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
dîn ü diyânetle şehr-yâr-ı kâmkâr 'âyin-i 'adâletle nâmdâr-ı rûzgâr ola. (Solmaz 2009: 25)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Zamîr-i münîr-i erbâb-ı mihr ü vefâya ve re'y-i fazîlet-ârây-ı ashâb-ı sîdk u safâya (Solmaz	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk

2009: 25)			
bu bende-i fakîr dervîş ve efgende-i hakîr dil-rîş ve çâker-i sâhib-devletân-ı dûr-endîş, mülâzım-ı hânkâh-ı sâlikân-ı nîk-kîş (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Hicret-i Nebevî'nüñ sene sittin ve tis'â mi'esinde 'azm-i diyâr-ı Rûm Ve cezm-i dîden-i şafâyı her merzbûm kıilup (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
bir yâr-ı zarîf ve bir şâ'ir-i latîf (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Ve terki-i mu'ammâ ile bu matla'dan serv-i sehî gibi neşv ü nemâ bulup sâye-güster ve kebk-i hıramân gibi cilveger olmuştur. (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Refîk-ı şefîk olup her sûye su gibi revâne ve her yana yelmekden gird-bâd-ı bî-ser ü samâne dönüp, Menzil-be-menzil gâh rind ü zâhid ile gâh şem' ü şâhid ile gâh pîr ü cevân ile ve gâh dervîş ü Sultân ile hem-dem ü mahrem geçinüp (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
gâhrind ü zâhid ile gâh şem' ü şâhid ile (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i murassâ	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
gâh pîr ü cevân ile ve gâh dervîş ü Sultân ile (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
seyr ü sülûk	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk

ve temâşâ-yı diyâr-ı her mülûk (Solmaz 2009: 26)			
mülâzemet-i erbâb-ı mihr ü vefâ ve hizmet-i ashâb-ı sıdk u safâya (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
murâdât-ı dünyevî ve isti'dât-ı uhrevî (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
nâgâh gerdiş-i devr-i gaddâr âyin-i çarh-ı sitem-kâr ber-karâr (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
ol enîs-i cândan ve mûnis-i revândan (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
a'nî ol yâr-ı dîrînden ve ol şâ'ir-i sihr-âferînden (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
vâdî-i hayret ve sahrâ-yı firkate bırağup (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
be-tarîk-ı müsâferet ve sâlik-i râh-ı siyâhat olup (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
pây-i taht-ı Sultân-ı kişver-sitân e dârü's-saltanâta dârâ-yı leşker-keş-i İrân u Turân (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
bir cây-i şerîf ve me'vâ-yı latîf (Solmaz 2009: 26)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
âb u hevâsı hûb ve her cânibde mesîresi mergûb (Solmaz 2009: 27)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'îd (Solmaz 2009: 27)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
muktezâsınca rûz ü şeb hizmet-i 'ulemâ-yı 'izâm, ve mülâkât-ı ümerâ-yı kirâm,	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk

ve mülâzemet-i şu'arâ-yı nîk-nâm (Solmaz 2009: 27)			
gâh müşâ'ere ve gâh müzâkere (Solmaz 2009: 27)	Seci'-i murassâ'	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
elfâz-ı ferah-efzâlarından ve edâ-yı hoş-nevâlarından (Solmaz 2009: 27)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
gül gibi kelimât-ı safâ-bahşlarından vemül gibi ebyât-ı bî-gışlarından (Solmaz 2009: 27)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
her birinün sohbet-i hâsın fırsat u ganîmet bilüp cân u dilden mâyil ü râğıb olup ve mül gibi ebyât-ı bî-gışlarından bahş alup (Solmaz 2009: 27)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
bir mikdâr durûb-ı emsâlün zabtına taklîd kılup fünûn-ı şî'rde ferîd olup, (Solmaz 2009: 27-28)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Hubbül-vatan mine'l-imân fehvâsinca mihr-i vatan- ı aslî gönülde gün gibi 'iyân olup, burc-ı 'ulyâda âsûde olan meşâyih-i kirâmün âsitân- ı felek-âşiyânlarına nigerân olup (Solmaz 2009: 27- 28)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Rûm hûblarının vefâsızlığından yürek biryân ve dil perişân (Solmaz 2009: 28)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
ve sâhib-devletân-ı hûb-cemâilün, ve 'ayş u nûş itdügüm şu'arâ-yı şîrîn-makâlün, ve hizmetlerine irişüp sohbetlerinden müstefid olan kimesnelere evsâf-ı hamîdesin gûş kıldugum fusahâ-yı nîkû-hısâlün (Solmaz 2009: 28)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Pâdişâh-ı 'âdil,	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk

ve şâh-zâdegân-ı hûb-hasâ'il, ve sâhib-devletân-ı deryâ-dil (Solmaz 2009: 28)			
ulemâ-yı'izâm ve mevâlî-i kirâm ve müderrisîn-i hûb-keîâm (Solmaz 2009: 28)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Tertib-i hurûf ri'âyeti ile nâmıların ve bir kaç nazımların (Solmaz 2009: 28)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
Sultân-ı selâtin-penâh ve şâhenşâh-ı felek-dest-gâh (Solmaz 2009: 28)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Sultân Selîm Hân-ı sipihr-iktidâr ve hûrşid-âsâr ve kâmkâr-ı ferhunde-etvâr bî-nazîr ü misâlân niteki vafında nakş u nigâr (Solmaz 2009: 28)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
eş'âr-ı âbdârdan gayrı bir nesne pâ-y-dâr ve pesendîde-i 'âşıkân-ı hâk-sâr ve makbûl-i ehl-i rüzgâr (Solmaz 2009: 29)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
ve dahi ravza-i dârû's-selâm Bagdâd'un gül gibi reng ü büy ve hûsn-i cemâl ile ârâste nev-cevânlarına ve envâ'-ı fazl u kemâl ile pirâste olan pîrân-ı nâ- tûvânlarına (Solmaz 2009: 29)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
emr-i pâdişâh-ı rûy-i zemîne ve hâcât-ı 'ulemâ-yı dîne ve mesâlih-i müslimîne (Solmaz 2009: 30)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
her an ri'âyet-güster-i erbâb-ı 'irfân ve hâmi-i ehl-i imân (Solmaz 2009: 30)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk

ol kevkeb-i 'âlî-şânun nazar-ı 'inâyâtı ile hakan-ı hâtem-sıfâtun terbiye-i bî-gâyâtı ile (Solmaz 2009: 30)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
gün günden efzûn ve huçeste vü meymûn (Solmaz 2009: 30)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Ana binâen cân u gönülden pâdişâh-ı rûzgârun du'â-yı devletine ve mezkûr şâh-zâde-i 'âlî-mikdârun senâ-yı rif'atine (Solmaz 2009: 30)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
ol hâfız-ı dîn-i Hudâ ve hâmî-i şer'-i Mustafâ (Solmaz 2009: 31)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Hakkâ budur ki ol pâdişâh-ı felek medâr ve şâhenşâh-ı Cem-mikdâr (Solmaz 2009: 31)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
hayrât-ı bî-gâye ve 'asâkir-i bî-nihâyeye (Solmaz 2009: 31)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
ve 'asâkir-i bî-nihâyeye mâlikdür ve her an ri'âyet-i ehâlî ve müderris ü mu'âbid ve envâ'-ı 'ibâdete sâlikdür (Solmaz 2009: 31)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
El-hak ol kân-ı ma'rifetün ve menba'-ı adâletün (Solmaz 2009: 31)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk
ve menba'-ı adâletün tab'-ı şerîfleri şî're mâyil zihn-i latîfleri gâyetde nazm ile kâmil (Solmaz 2009: 31)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
Türkî dilinde eş'âr-ı bî-nihâyesi hûb ve zebân-ı Fârisî'de güftâr-ı bî-gâyesi mergûbdur (Solmaz 2009: 31)	Seci'-i mutarraf	Seci'-i mukayyed	Seci'-i mefruk

Der zikr-i güftâr-ı Hazret-i Sultân Selîm Hân“Meddallahu Te’alâ ‘ömrehu ilâ yevmi’l- mîzân”, Dürr-i sadef-i yegâne-i devrân ve halef-i ferzâne-i âl-i ‘Osmân (Solmaz 2009: 33)	Seci’-i mutarraf	Seci’-i mukayyed	Seci’-i gayr-ı mefruk
dîn ü diyânetle ma’rûf ve ‘adl ü ‘adâletle mevsûf (Solmaz 2009: 33)	Seci’-i mütevâzî	Seci’-i mukayyed	Seci’-i gayr-ı mefruk
vâdî-i sehâvetde sâni-i Hâtem meydân-ı şecâ’atde mânend-i Rüstem (Solmaz 2009: 33)	Seci’-i mutarraf	Seci’-i mukayyed	Seci’-i gayr-ı mefruk
ve ‘arsa-i belâgatde suhen-güzâr mesned-i ‘izzetde şehri-yâr-ı kâmkâr (Solmaz 2009: 34)	Seci’-i mutarraf	Seci’-i mukayyed	Seci’-i gayr-ı mefruk
ve ol deryâ-yı ma’ârife dürr-i yekdâne olan Sultân-ı zamânun ol umûr-ı saltanâtında re’y ü tedbîr ile yegâne olan pâdişâh-ı cihânun (Solmaz 2009: 34)	Seci’-i mutarraf	Seci’-i mukayyed	Seci’-i mefruk
münşiyân-ı fasâhat-güzâr ve şâ’irân-ı belâgat-şî’âr (Solmaz 2009: 34)	Seci’-i mutarraf	Seci’-i mukayyed	Seci’-i gayr-ı mefruk
gül gibi gülistân-ı efkârda bülbül-i gülzâr ve şekeristân-ı ebkârda tûtî-i şeker-güftâr (Solmaz 2009: 34)	Seci’-i mütevâzî	Seci’-i mukayyed	Seci’-i gayr-ı mefruk
Zât-ı huçeste-etvârı ‘ilm-i edvârde pîşrev-i ehl-i Hicâz u ‘Irâk makâmât-ı ‘Acemi bilmede büzürg ü kûçek içre tâk (Solmaz 2009: 34)	Seci’-i mutarraf	Seci’-i mukayyed	Seci’-i gayr-ı mefruk
ve tab’-ı güher-rîzleri ve hâtır-ı âtir-ı ‘anber-âmîzleri (Solmaz 2009: 34)	Seci’-i mutarraf	Seci’-i mukayyed	Seci’-i mefruk

El-hak kalb-i selîmlerine mutâbık ve hulk-ı 'azîmlerine muvafık (Solmaz 2009: 35)	Seci'-i mütevâzî	Seci'-i mukayyed	Seci'-i gayr-ı mefruk
---	------------------	------------------	-----------------------

SONUÇ

Gülşen-i Şu'arâ adlı eserin mukaddime bölümünde tespit ettiğimiz secileri, yapısına göre incelediğimizde; 24 adet seci'-i mütevâzî, 55 adet seci'-i mutarraf, 2 adet de seci'-i murassâ'örneğine rastladık. Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'nda ise tespit edilen tüm seci örnekleri yapısına göre seci'-i mutarraftır. Seci'-i mutarraf; Türkçe kelimelerle seci yapabilme imkânı sağlamaktadır. Bu sebeple; Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'nda Türkçenin dil özelliklerine daha uygun olduğu için tüm seci örnekleri, seci'-i mutarrafiken Ahdî'nin Gülşen-i Şu'arâ mukaddimesinde başka seci türlerine de yer verilmiştir. Böylece, sanatlı bir nesir dili oluşturulurken tekdüze bir anlatımdan uzak durulmuştur.

Gülşen-i Şu'arâ adlı eserin giriş bölümünde tespit edilen 81 örneğin hepsi yer ve işlevine göre seci'-i mukayyed türündedir. Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'ndaki tüm seci örneklerini yer ve işlevine göre değerlendirdiğimizde tüm seci örneklerinin seci'-i mukayyed olduğunu gözlemledik. Bu durum, Türkçede cümle içerisinde ve art arda gelen cümleler arasında gramatikal bağın hem Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'nda hem de Ahdî'nin Gülşen-i Şu'arâ adlı eserinin giriş kısmında gözetildiğini gösterir.

İncelenen örnekleri redif alışına göre değerlendirecek olursak Gülşen-i Şu'arâ'nın mukaddimesinde bulunan 81 seci örneğinden 51 tanesi seci-i gayr-ı mefruk, 30 tanesi ise seci-i mefruktur. Türkçenin ilk edebi ürünü olan Orhun Abideleri'nde tespit edilen örneklerin tamamının seci-i mefruk olduğu görülmüştür. Divanu Lügati't- Türk'te iki örnek dışında tüm örnekler seci-i mefruktur. Dede Kokut Kitabı'nda ise bir örnek dışında tüm örnekler yine seci-i mefruktur. Bu durum; Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'nda genellikle redifli seci örneklerinin çok kullanıldığı, Gülşen-i Şu'arâ mukaddimesinde ise redifsiz seci örneklerinin biraz daha fazla olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü Gülşen-i Şu'arâ mukaddimesinde, cümle içerisinde düzyazının kafiyesine (seci) fazlaca yer verilerek ahenk sağlanmış, redifin sağlayacağı ahenge duyulan ihtiyaç azalmıştır.

Ayrıca; Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'nda tek tip seci örneklerine yer verilmiştir. Gülşen-i Şu'arâ mukaddimesinde ise daha çeşitli seci türlerine yer verilerek daha süslü ve sanatlı bir nesir dili oluşturulmuştur.

Dikkatimizi çeken bir diğer husus da şudur: Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'nda seciler hep art arda gelen cümle sonlarında oluşturulmuştur. Aynı cümle içerisinde yan cümlelerin bağlaçlarla bağlanması ile oluşturulan seci (cümle içi seci) örnekleri yoktur. Bu eserlerde; bağlaçların az kullanılmasının bu durumun oluşmasında payı büyüktür. Fakat, Gülşen-i Şu'arâ'nın giriş bölümündeki seci örneklerine baktığımızda ise aynı cümle içerisinde bağlaçlarla oluşturulan seci (cümle içi seci) örneklerinin yoğun bir şekilde bulunduğunu görüyoruz.

Gülşen-i Şu'arâ'nın giriş bölümü, hüner göstermek amacıyla sanatkârane bir üslupla (müzeyyen) kaleme alınmıştır. Bu sebeple; Gülşen-i Şu'arâ'nın giriş bölümünde; üçlü, dörtlü hatta beşli fasıla sonu ses

benzerliklerinin kullanılmışken; Orhun Abideleri, Divanu Lügati't- Türk ve Dede Kokut Kitabı'nda kilifasıla sonunda sesbenzerlikleri mevcuttur.

Sonuç olarak, İslamiyet Öncesi Türk edebiyatında ve klasik Osmanlı nesrindedeci, estetik unsur olarak ait oldukları devrin estetik algısı dâhilinde önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

- Ahmed Cevdet Paşa (2000) . Belâgat-ı Osmaniyye, Ankara.
- ATALAY, Besim (1985) Divanü Lûgat-it- Türk Tercümesi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- ATEŞ, Ahmet (1966) "Seci". İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: MEB Yay. X, 307-311.
- AYVERDİ İlhan, TOPALOĞLU Ahmet (2005) . Misalli Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: Kubbealtı Vakfı Yay. III, 2703-2704;
- BİLGEGİL, M. Kaya (1989) . EdebiyatBilgi ve Teorileri. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- DEVELLİOĞLU, Ferit DEVELLİOĞLU (1993) Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat. Ankara: Aydın Kitabevi.
- DURMUŞ, İsmail (2009) "Seci". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.36 Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 273-275.
- EKREM, Recaizâde Mahmud (1299) . Talim-i Edebiyat, İstanbul.
- ERGİN, Muharrem (2003) . Orhun Abideleri. İstanbul: Boğaziçi Yay.
- (2015) . Dede Korkut Kitabı. İstanbul: Boğaziçi Yay.
- İZ, Fahir (2011) . Eski Türk Edebiyatında Nesir. Ankara: Akçağ Yay.
- KÜLEKÇİ, Numan (2003) . Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar. Ankara: Akçağ Yay.
- KÜRKÇÜOĞLU, Kemâl Edip (1973) Tâhirü'l- Mevlevî (Edebiyat Lügati) . İstanbul: Enderun Kitabevi.
- LEVEND, Agâh Sırrı (1949) . Türk Dilinin Gelişme ve Sadeleşme Evreleri. Ankara: TTK Yay.
- OKUYUCU Cihan, KARTAL Ahmet, KÖKSAL Fatih (2011) Klasik Dönem Osmanlı Nesri. İstanbul: Kesit Yay.
- SARAÇ, Yekta (2000) . Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat, İstanbul.
- SOLMAZ, Süleyman (hzl.) (2009) .Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme-Metin) .Denizli
- YETİŞ, Kazım (1996) .Talim-i Edebiyat'ın Edebiyat Nazariyesi ve Retorik Sahasına Getirdiği Yenilikler. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu AKM yay.
- YILDIZ, Ayşe (2007) . Bazı Belâgat Kitaplarına Göre Secinin Tanım Ve Tasnifi Üzerine Düşünceler, Turkish StudiesInternational Periodical For the Languages, Literatureand History of Turkish or TurcicVolume 2/4 Fall 2007

